

عنوان مقاله:

فهم چستی پوشش پتکانه از طریق تحلیل نمونه های نخستین در معماری ایران

محل انتشار:

دو فصلنامه مطالعات معماری ایران، دوره 1، شماره 5 (سال: 1393)

تعداد صفحات اصل مقاله: 15

نویسندگان:

هادی صفایی پور - دانشجوی دکتری معماری، دانشگاه تربیت مدرس

غلامحسین معاریان - دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، نویسنده مسئول

محمدرضا بمانیان - استاد دانشکده هنر و معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت مدرس

خلاصه مقاله:

براساس تعریفی اولیه، پتکانه نوعی گوشه سازی است شامل چند ردیف تاقچه (تاسه) که روی هم سوار می شوند و جلو می آیند. توسعه و تکامل این اندام منجر به شکل گیری یکی از تاق های جالب و پیچیده ایرانی به نام تاق پتکانه شده که به دلیل شباهت با برخی دیگر از گونه های تاقی و پوشش های تزئینی، کمتر به عنوان پوششی مستقل به آن پرداخته شده است. این مقاله در پاسخ به این سؤال بنیادی شکل گرفته است که «مفهوم پتکانه به عنوان یکی از گونه های پوشش فضا در معماری ایران چیست؟» در پاسخ به این پرسش، مقاله حاضر پیشینه شکل گیری این اندام را از نخستین گام های پیدایش بررسی میکند. بدین منظور، ابتدا اطلاعات مربوط به نمونه های نخستین از طریق «مشاهده و برداشت مستقیم میدانی»، «مصاحبه با استادکاران و مرمت گران ابنیه» و «مطالعات کتابخانه ای» برداشت می شود. پس از آن، نظام هندسی و ساختار سازه ای نمونه ها از طریق مدل سازی با نرم افزارهای سه بعدی پیاده می شود. در نهایت، مقایسه و تحلیل یافته های مرتبط به همه نمونه ها، با استفاده از روش توصیفی تحلیلی، به تعیین اندام ها و اجزای سازنده پوشش پتکانه و مرزشناسی آن با دیگر پوشش ها می انجامد. بر این اساس، پتکانه در بدو ظهور، با ایده گوشه سازی در گنبدخانه در معماری پیش از اسلام، ارتباط معناداری دارد. در ادوار بعدی، با ارتقای دانش فنی معماران مسلمان، باربری بالای باریکه تاق ها موجب می شود که از آنها برای پوشش یک کنج استفاده شود و ترکیبی از یک باریکه تاق و دو تاسه به وجود آید. در ادامه، این ایده در چهار سوی دهانه تکرار و با پیدایش «گوشه سازی سه کنج با باریکه تاق»، مسئله گوشه سازی با کارایی بهتر و هندسه غنی تر حل می شود. در نهایت، ترکیب باریکه تاق های مطبق موجب ایجاد فضاهای پلکانی در زیر سازه و توسعه افقی و عمودی تاسه ها و ایجاد ماهیتی یکپارچه می شود که می توان آن را پوششی نو به نام «پتکانه» خواند.

کلمات کلیدی:

پتکانه، مقرنس، نیارش، آسمانه، معماری ایران

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/443741>

